

SZKOŁA MISTRZÓW TRADYCJI – VIII EDYCJA

WPROWADZENIE DO PROGRAMU

**szkoła
mistrzów
tradycji**

- **WSTĘP:**

W początkach XXI w. wciąż można w Polsce spotkać osoby mające praktyczną wiedzę o muzyce tradycyjnej - „**Mistrzów Tradycji**”. Potrafią oni śpiewać dawne pieśni, czy improwizować przyśpiewki – tak jak robili to przez całe życie, umieją grać do tańca melodie nauczone ze słuchu w młodości i tańczyć „z figurami”. W ich muzyce, ruchu, opowieści, osobowości „zakłęte” jest osobiste doświadczenie i zarazem mądrość wielu poprzedzających nas pokoleń.

Ci ludzie (śpiewaczki, śpiewacy, skrzypkowie, harmoniści, dudziarze, bębniści, tancerze itd.) i ich muzyka to skarb, którego zazdrozczą nam inne kraje europejskie. Z każdym rokiem jest ich - najczęściej urodzonych jeszcze przed II wojną - coraz mniej i należy się śpieszyć, żeby zdążyć zrozumieć i przyjąć ich przekaz.

Program „Szkoła Mistrzów Tradycji” powstał po to, aby wspomagać proces przekazu praktycznych umiejętności muzycznych i tanecznych - zachęcić adeptów muzyki tradycyjnej do poszukiwania Mistrzów i praktykowania u nich, Mistrzom zaś dać uprawnione poczucie, że ich muzyka „nigdy nie zaginie”.

- **TRADYCJA:**

Tradycyjna pieśń, muzyka i taniec nasycone są znaczeniami, symboliką, doświadczeniem wspólnotowym i indywidualnym – co może być dziś wciąż zrozumiałe dla współczesnego odbiorcy. Zdarzają się jeszcze społeczności i sytuacje, w których można doświadczyć jak język znaczeń i symboli żyje i powstaje. Do niedawna było to regułą na wiejskich weselach, czy też uroczystościach pogrzebowych. Dobrze jest - ucząc się pieśni, melodii instrumentalnych i ruchów tanecznych - zapytać również o sytuacje, historie, osoby z konkretną muzyką związane.

Tradycja żyje dzięki intensywności i dynamice relacji międzyludzkich. Chęć naśladowania matki, ojca, dziadków, najlepszego muzykanta, śpiewaczki czy tancerza wynikała niegdyś z szacunku do nich i „poruszenia” ich muzyką. Przekaz następował często w sposób naturalny. Intensywność emocji i „nie-powierzchnowość” kontaktu z drugim człowiekiem (dziś mówimy w relacji „mistrz – uczeń”) to także element przekazu tradycji.

- **MISTRZOWIE:**

Gdy wiejscy muzykanci opowiadają o swoich niegdysiejszych mistrzach słysząc w ich słowach nutę podziwu: „mój stryj to potrafił zagrać, płakały mu te skrzypce...”, albo „moja babka to była śpiewaczka, żadne wesele nie mogło się bez niej obyć”. Element podziwu, zachwytu, zaskoczenia konieczny jest, żeby chcieć do mistrza o naukę się zwrócić.

Jedni muzykanci grywali setki wesel, inni grali dla siebie - niezależnie od poziomu wirtuozerii i szerokości repertuaru grywali, każdy po swojemu - te same melodie. Dzisiaj, gdy muzykantów jest bardzo niewielu, wszystko jest cenne - i melodie, i subtelności rytmiczne, intonacyjne i improwizacyjne, i sam „starożytny” sposób myślenia o muzyce.

- **GDZIE ICH SZUKAĆ:**

Źródłem wiedzy o tym kto, jak i gdzie gra i śpiewa autentyczną wiejską muzykę mogą być własne poszukiwania autorów projektu - wyjazdy na wieś, pytania o muzykantów, śpiewaczki i tancerzy, spotkania, rozmowy, namawianie do grania, osobiste doświadczenia. Zachęcamy do zapoznania się ze stroną www.muzykatradycyjna.pl, gdzie znaleźć można kalendarium wydarzeń oraz leksykon artystów i zespołów.

Można również wybrać się na regionalny przegląd folklorystyczny lub na Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym i tam

odnaleźć artystę ludowego o frapującym repertuarze i osobowości. Warto zainteresować się także publikacjami książkowymi i płytowymi (np. serie fonograficzne: Polskiego Radia "Muzyka Źródeł", Zbiorów Fonograficznych Instytutu Sztuki PAN, Fundacji Muzyka Odnaleziona, , Wydawnictwa „In Crudo”, czy też licznych wydawnictw regionalnych) i pójść tropem nagrań i wykonawców , którzy nas najbardziej zachwycili. Do muzyka tradycyjnego skierować nas może również doświadczony badacz czy kompetentny kontynuator muzyki tradycyjnej.

Najlepiej byłoby znaleźć mistrzów w swoim najbliższym otoczeniu - wtedy łatwiej i częściej można się spotykać, łatwiej też zachować regionalny styl muzyczny. Zdarza się jednak często, że mistrz mieszka daleko - nie zrażajmy się wtedy! Niezwykle istotna jest postawa ucznia i jego motywacja do nauki oraz samego spotkania ze swoim Mistrzem.

FORMA PRZEKAZU:

Myśląc o warsztatach widzimy dwa, wydawało by się przeciwstawne, dążenia: do jakości i wnikliwości indywidualnego przekazu z jednej strony oraz do „powszechności” i szerokiego grona odbiorców z drugiej. Doświadczenie organizatorów podpowiada z reguły jak to w konkretnych warunkach pogodzić.

Każda muzyczna i taneczna dyscyplina ma swoją specyfikę i organizując warsztaty należy mieć to na uwadze. W przypadku śpiewu wskazany wydaje się podział na śpiew żeński i męski, optymalną wielkość grup powinni zaś określić prowadzący. W przypadku nauki gry na instrumentach należy zwrócić uwagę na wyrównany poziom techniczny uczniów i w razie potrzeby tworzyć podgrupy. Jeśli chodzi o taniec to większe grupy są wręcz wskazane zarówno ze względu na energię, która powstaje podczas ruchu jak też na sam charakter polskiego tańca tradycyjnego.

Bardzo ważną rolę spełniają „**asystenci**” Mistrzów - osoby, które znają ich repertuar, charakter i możliwości fizyczne oraz sami mają doświadczenie, jeśli chodzi o metodę nauki, tempo, kolejność elementów i stopniowanie trudności. Mistrz bez asystenta - z reguły starszy człowiek, który prawie nigdy nie był postawiony w sytuacji „uczenia” grupy obcych ludzi - może poczuć się zagubiony jeśli chodzi o wybór

repertuaru jak i sposobu jego przekazywania, a także w kwestiach technicznych i logistycznych wynikających z różnic pokoleniowych i społeczno-kulturowych.

- **DOKUMENTACJA:**

Dokumentacja jest niezbędnym elementem każdego projektu związanego z muzyką tradycyjną. W przypadku „Szkoły Mistrzów Tradycji” zdajemy sobie sprawę, że niemożliwym jest udokumentowanie i przekazanie IMT całego procesu nauki, toteż zostawiamy organizatorom dużą swobodę w sferze ilości przekazanych materiałów i sposobu ich opracowania. Najwłaściwsze wydaje się przygotowanie od jednego do kilku krótkich filmów, przedstawiających każdego z Mistrzów prowadzących warsztaty - czy to w fazie „podawania” utworu, czy też w procesie nauki, czy wreszcie w momencie końcowej, wspólnej z uczniami „prezentacji” (o ile jest przewidziana w projekcie). Zakładamy, że dokumentacja ta docelowo znajdzie się na stronie internetowej IMiT i będzie publicznie dostępna jako materiał edukacyjny, dlatego ważne jest uzyskanie zgód wykonawców na dokonanie nagrania i wykorzystanie ich wizerunku oraz dążenie do przygotowania jak najlepszego technicznie materiału audiowizualnego.

- **EFEKTY:**

Liczymy na to, że oprócz „doraźnych” efektów warsztatów, takich jak: doświadczenie wspólnego śpiewania i tańczenia, praktyczne poznanie fragmentu repertuaru pieśniowego czy instrumentalnego, , czy też określona liczba uczestników warsztatów i ogólnodostępna dokumentacja, długotrwałym ich śladem będzie coraz większy szacunek do muzyki tradycyjnej i żywsza jej obecność we współczesnej kulturze, zarówno lokalnej jak i ogólnopolskiej.

- **EFEKTY REALIZACJI ZAKOŃCZONYCH EDYCJI PROGRAMU „SZKOŁA MISTRZÓW TRADYCJI”:**

Owoce sześciu, zakończonych edycji programu (2011-2016) są **22 warsztaty** nauki tradycyjnych technik wykonawczych. W ramach warsztatów odbyło się ok. **900 godzin warsztatowych** śpiewu tradycyjnego, gry na instrumentach ludowych i tańca prowadzonych przez ponad **120 Mistrzów Tradycji i ich kontynuatorów**. Warsztaty zgromadziły ok. **1170 czynnych uczestników**. Odbyło się 30 imprez towarzyszących warsztatom – zabaw tanecznych, koncertów, konkursów, wystaw i happeningów. Powstało **35 filmów archiwalnych dokumentujących warsztaty**. Siódma edycja programu, w ramach której realizowane są **trzy projekty** zakończy się 31 grudnia 2017 roku.

Filmy dostępne są na stronie internetowej Instytutu Muzyki i Tańca (<http://www.imit.org.pl>) w zakładce „[materiały](#)” oraz na kanale [YouTube IMITpolska](#), gdzie znajduje się również multimedialna [PREZENTACJA](#) efektów realizacji programów „Szkola mistrzów tradycji” i „Szkola mistrzów budowy instrumentów ludowych” w latach 2011-2013.

Ze względu na publiczny dostęp do materiałów dokumentacyjnych, poprzez zamieszczanie ich na stronach internetowych Instytutu Muzyki i Tańca, obowiązkiem organizatora warsztatów jest dbałość o jakość merytoryczną i techniczną nadsyłanych nagrań i opisów.

Najpełniejszy spis sylwetek artystów można znaleźć na stronie www.muzykatradycyjna.pl, a na stronie www.akademiakolberga.pl zapisy audiowizualne warsztatów i koncertów. Mistrzowie muzyki tradycyjnej mają swoją bogatą reprezentację wśród laureatów najważniejszej w Polsce nagrody przyznawanej za dokonania i działalność w dziedzinie kultury tradycyjnej – Nagrody im. Oskara

Kolberga „Za zasługi dla kultury tradycyjnej”. Nagrodzie i laureatom poświęcona jest strona www.nagrodakolberg.pl.

W 2014 roku Instytut Muzyki i Tańca pełnił funkcję **Biura Obchodów Roku Kolberga**. Wszystkie zrealizowane inicjatywy zostały zarchiwizowane na specjalnej stronie internetowej www.kolberg2014.org.pl Jednym z działań długofalowych po Roku było utworzenie w IMiT Pracowni Muzyki Tradycyjnej.

W Roku Kolberga pojawiło się wiele inicjatyw i wydarzeń, zmierzających do jeszcze lepszego poznania i upowszechniania muzyki tradycyjnej. Między innymi, w ramach tych działań na stronie www.tance.edu.pl znajdują się opisy wszystkich tańców ludowych. Działanie te kontynuowane będą w następnych latach.

Od roku 2016 program „Szkoła mistrzów tradycji” wpisuje się w długą listę działań związanych z **Pracownią Muzyki Tradycyjnej** Instytutu Muzyki i Tańca.

OPRACOWANIE – Instytut Muzyki i Tańca